

شاخصه‌های مدیریتی نظام جمهوری اسلامی در انسجام ملی و تشکیل «امت اسلامی» از منظر رهبری

جعفر رحمانی^۱

مقاله پژوهشی
اصل
Original
Article

چکیده

هدف: هدف از انجام تحقیق حاضر، تبیین شاخصه‌های مدیریتی نظام جمهوری اسلامی در انسجام ملی و شکل‌گیری «امت اسلامی» از منظر رهبری جمهوری اسلامی بود. روش: این تحقیق با توجه به موضوع، از نوع توصیفی-تحلیلی و با توجه به هدف، از نوع تحقیقات توسعه‌ای و از نظر روش تحقیق، از نوع تحلیل مضمون است. روش تحلیل مضمون از نوع تحقیقات کیفی است. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، فیش‌برداری است. جامعه آماری تحقیق، کلیه بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای است. یافته‌ها: از منظر رهبری؛ مدیریت جهادی، پایبندی به آرمان و اصول اسلامی و مدیریت تعامل مؤثر با مردم، از عوامل ایجاد و تقویت رویکرد امت و انسجام ملت و عوامل تضعیف‌کننده آن: تحرکات تبلیغاتی و رسانه‌ای دشمن، اختلافات مذهبی، تضعیف سنت‌های دینی، انهدام سنگرهای معنوی، تصرف فضای فکری و روحی کشور و... شناسایی شد. نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش بر لزوم توجه همزمان به عوامل ایجادکننده و عوامل تضعیف‌کننده انسجام ملی و شکل‌گیری «امت اسلامی»، تأکید داشت.

واژگان کلیدی: شاخصه‌های مدیریتی، انسجام ملی، امت اسلامی، مقام معظم رهبری.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۰۶؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۰

۱. دکترای مدیریت برنامه‌ریزی فرهنگی، دانشیار دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه طلوع مهر. قم، ایران (نویسنده مسئول). نشانی: قم؛ پردیسان، بلوار دانشگاه، بلوار شهروند شمالی، دانشگاه طلوع مهر. کد پستی: ۳۷۴۹۱۱۳۳۶۲، نمابر:

۰۲۵-۳۳۵۵۵۶۱۰ - داخلی ۱۰۰. info@tolouemehr.ac.ir

الف) مقدمه

مهم‌ترین کارکرد فرهنگ پیشرو در جوامع، قدرت انسجام‌دهی و توانمندی انسانها در تطابق با محیط بیرونی است؛ لذا تمامی ادیان، کشورها، گروه‌ها و سازمانها سعی بر آن دارند تا با سیاستگذاری فرهنگی در این راستا گام بردارند. بدون انسجام ملی و امت اسلامی، هرگونه برنامه‌ریزی در جهت توسعه پایدار، امری شکست‌خورده قلمداد می‌شود.

از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی، ایجاد پارادایم انسجام ملی و تشکیل «امت اسلامی» با رویکرد فرهنگ مبتنی بر اسلام است. انسجام ملی و امتی در جهان امروز از اهداف اصلی حکومت اسلامی است. این امر از نگاه اسلامی با نگاه غیر اسلامی بسیار متفاوت است. نگاهی به انسجام بین ملتها و درون‌کشوری در جهان امروز، نشانگر آن است که این انسجام اولاً، در سطح حکومتها شکل می‌گیرد و در سطح مردمی نیست؛ ثانیاً، این انسجام و وحدت، حول شاخصه‌های اقتصادی و سیاسی است؛ ثالثاً، تاروپود این همبستگی‌ها با تغییر سیاستها و دولتها به آسانی به هم می‌ریزد و دارای عمق راهبردی نیست؛ رابعاً، این انسجام و همبستگی‌ها بر اساس ترس و چالشهای مادی است؛ لذا ناپایدار می‌باشند.

با ظهور انقلاب اسلامی و استقرار جمهوری اسلامی به عنوان یک انقلاب فرهنگی، رویکرد بسیج مردم در سطح ملی و امتی، با مبانی متفاوت و با عمق راهبردی و مؤلفه فرهنگ مبتنی بر دین اسلام شکل گرفت و بازتاب این انسجام را در سطح ملی، با رهبری امامین انقلاب در زمان جنگ، بحران تحریمها و اغتشاشات و در سطح امت، در بین مردم (شیعه، اهل تسنن، علویان، ایزدی‌ها و...) کشورهای عراق، افغانستان، لبنان، یمن، بحرین، سوریه و حتی کشورهای غیر اسلامی مانند هند و کشورهای آمریکای جنوبی و... با زعامت امامین انقلاب شاهد بوده و هستیم.

انسجام و اتحادی که اولاً، نه بر مبنای شاخصه‌های مادی، بلکه بر مبنای شاخصه فرهنگ دینی شکل گرفته است؛ این انسجام، معلول عوامل اقتصادی، سیاسی و فناوری نیست. ثانیاً، این اتحاد و همبستگی در سطح ملتهاست، نه در سطح دولتها؛ لذا این نوع پیوند، بسیار عمیق و ناگسستنی است. این نوع پیوند بر پایه شاخصه‌های فرهنگ دینی، از جمله توحیدمحوری، استکبارستیزی، حمایت از مستضعف و... استوار است که امامین انقلاب در جهان معاصر محوریت آن را داشته‌اند.

۱. ضرورت مسئله

جهان اسلام به دلیل ویژگی‌های سرزمینی و جمعیتی، ثروت و موقعیت، اگر تبدیل به یک امت متحد شود، دسیسه‌های قدرتهای بزرگ برای ایجاد اختلاف در میان مسلمانان را خنثی خواهد کرد. به همین دلیل است که استکبار جهانی به رهبری آمریکا، برنامه ایجاد تفرقه در جهان اسلام را برای جلوگیری از تشکیل امت اسلامی، به عنوان یک اصل در دستور کار خود قرار داده است. هدف اصلی آنان، همان گونه که رهبر انقلاب در سخنرانی خود بیان کردند: «فعال کردن گسلهای مذهبی درون دنیای اسلام و به خصوص گسل اعتقادی و دینی» (۱۴۰۳/۰۶/۳۱) است. در عصر حاضر؛ حضور مقتدرانه، شرافتمندانه و مستقل مسلمانان در عرصه جهانی نیازمند همبستگی کامل است و این امر می‌تواند از طریق بهره‌گیری همه‌جانبه و یکپارچه از ظرفیتهای انسانی و منابع طبیعی و موقعیت سرزمینی استراتژیک در اختیار، محقق شود. این انسجام میسر نمی‌شود مگر با بازگشت به سرمایه فرهنگی مبتنی بر رویکرد قرآنی. مقام رهبری می‌فرمایند: «ما امروز به این درس احتیاج داریم؛ ما امروز فاقد امت اسلامی هستیم. کشورهای اسلامی زیادند، نزدیک دو میلیارد مسلمان در دنیا زندگی می‌کنند؛ اما عنوان امت را نمی‌توان بر این مجموعه گذاشت؛ چون هماهنگ نیستند، چون یک جهت نیستند. امت یعنی مجموعه انسانهایی که در یک جهت، به سوی یک هدف، با یک انگیزه دارند حرکت می‌کنند؛ ما این جور نیستیم، ما متفرقیم». (همان)

۲. تعرف مفاهیم

یک) امت^۱

واژه «امت» در قرآن کریم ۶۵ بار به صورت مفرد یا جمع به کار رفته است. در قرآن، امت به معنی مردم یا عده‌ای از انسانهاست که با یکدیگر پیوند دینی دارند. در احادیث نیز بارها به صورتهای «امت محمد» یا «امتی» یا «أُمَم» وارد شده و به معنی جماعتی به کار رفته است که از یک پیامبر پیروی می‌کنند. از نظر اسلام، «امت» مهم‌ترین ملاک تقسیم‌بندی جوامع بشری است. بر خلاف واژه «ملت» که با عنصر سرزمین و قلمرو جغرافیایی خاصی همراه است و معنا و مفهوم پیدا می‌کند و اینک در عرف حقوق داخلی و خارجی به رسمیت شناخته می‌شود، «امت» با عنصر عقیده و آرمان پیوند خورده است. اسلام برای مرزبندی‌های موجود، اصالت قائل نیست. مفهوم «امت» صرفاً مفهومی عقیدتی است که از ریشه اَمَّ، یُؤَمُّ مرادف

1. The Muslim community

قَصْدٌ، يَقْصُدُ است. بر این اساس، «امت» به مجموعه‌ای از انسانها اطلاق می‌شود که هدف و مقصد واحدی آنان را گرد هم جمع کرده باشد. مرز میان «امتها»، مرزی عقیدتی است. همه آنان که بر محور توحید، نبوت و معاد متمرکز شده‌اند، امت واحدۀ اسلامی را تشکیل می‌دهند.

دو) ملیت^۱

این اصطلاح بیانگر رابطه قانونی به معنای عضویت در یک ملت یا دولت است. به طور کلی، ملیت شامل وظایف فرمان‌پذیری از سوی فرد و حمایت از سوی دولت است. افراد، شرکتها، کشتی‌ها و هواپیماها، همگی از نظر حقوقی، ملیت دارند و از این نظر، «ملیت» فراگیرتر از شهروندی است، گرچه بیشتر برای افراد طبیعی به کار می‌رود. ملیت را عموماً «حقی جدایی‌ناپذیر برای هر فرد بشری» شمرده‌اند. اعلامیۀ جهانی حقوق بشر سازمان ملل متحد (۱۹۴۸) اعلام می‌دارد که «هر کس حق داشتن ملیتی را دارد» و «هیچ کس را نمی‌توان خودسرانه از حق ملیتش محروم کرد». (طباطبایی، ۱۳۹۴: ۷۳)

به بیان دیگر؛ «تابعیت رابطه‌ای است معنوی و ذاتاً سیاسی که شخص را به کشور معینی مربوط می‌سازد» (قاضی، ۱۳۷۳). از آن جایی که تابعیت، منشأ حق و تکلیف است، رابطه‌ای حقوقی نیز می‌باشد. برای مثال، ایرانی‌الاصل بودن، این حق را برای فرد ایجاد می‌کند که بتواند رئیس‌جمهور شود.

سه) شهروند^۲

فردی است در رابطه با یک دولت که از سویی، برخوردار از حقوق سیاسی و مدنی است و از سوی دیگر، در برابر دولت، تکلیفهایی بر عهده دارد.^۳ بنابر این، اتباع یک کشور یا دولت، همان شهروندان می‌باشند که حقوق و تکالیف آنان توسط قوانین اساسی و مدنی تعیین می‌شود. رابطه تابعیت، رابطه شهروندی نیز می‌باشد.

۳. پیشینه پژوهش

فاطمه لطفی (۱۴۰۳) با تحلیل و بررسی «نقش و ضرورت وحدت برای امت اسلامی در قرآن کریم» به این نتیجه رسیده که وحدت و انسجام، از اصول مهم در دین اسلام است که همواره

1. Nationality
2. Citizen

۳. ر.ک. به: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

مورد تأکید قرآن کریم و سنت پیامبر اسلام (ص) بوده است. این مقاله به تحلیل و بررسی نقش و ضرورت وحدت برای امت اسلامی از دیدگاه قرآن کریم پرداخته است. با بررسی آیات مختلف قرآن که به موضوع وحدت و انسجام مسلمانان اشاره دارند، نشان داده می‌شود که وحدت، از اصول بنیادین در حفظ ثبات اجتماعی و معنوی جامعه اسلامی است. همچنین به موانع و چالشهای موجود در مسیر تحقق وحدت پرداخته، راهکارهای قرآنی را برای غلبه بر این چالشها مطرح می‌کند. در نهایت نیز به اهمیت وحدت در دنیای معاصر و تأثیر آن بر تقویت قدرت و همبستگی امت اسلامی اشاره دارد.

سیدعلیرضا طباطبایی و نرگس حشمتی (۱۴۰۱) در پژوهش «چالشها و فرصتهای نظام امامت - امت سائیری» که با روش توصیفی - تحلیلی و به کارگیری ابزار کتابخانه و اینترنت در جمع‌آوری اطلاعات، به این پرسش اصلی پژوهش پرداختند که با قابلیت‌های ایجادشده در فضای مجازی، مانند فشردگی مکان و زمان که امکان طرحی نو از این نظام سیاسی اصیل را در این فضا پدید آورده است، چالشها و فرصتهای چنین نظامی در فضای مجازی چیست و راهکارهای برون‌رفت از چالشهای آن کدام است. نتایج نشان داد برخی از چالشهای این نظام در فضای مجازی عبارتند از: اختلاف در امامت سائیری، تعارض در اشکال حکومت ایدئال شیعه و اهل سنت، ناسازگاری نظام امامت - امت سائیری با نظام فعلی دولت - ملت در کشورهای اسلامی و حکمرانی فضای مجازی و گمنامی کاربران آن. رفع این چالشهای نظری و عملی، فرصتهای ارزشمندی را در اختیار امت اسلامی قرار می‌دهد که شکوفایی فقه تقریب، فرصتهای سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، از شاخص‌ترین آنهاست.

حسنعلی سلیمانان و مریم زنگانه (۱۴۰۲) با «بررسی انتقادی مهم‌ترین راهکارهای غرب در تخریب وحدت امت اسلامی»، نشان دادند که یکی از مهم‌ترین نیازهای جوامع اسلامی، «وحدت امت اسلام» است. اما این نیاز مدتهاست که عمدتاً به دلیل برنامه‌ریزی‌های دنیای غرب علیه اسلام، مورد تهدید و حتی تخریب قرار گرفته است. این پژوهش که به شیوه تحلیلی - توصیفی سامان یافته، سعی کرده مهم‌ترین راهکارهای غرب در تخریب وحدت امت اسلامی را تبیین و سپس نقد کند.

عباسعلی نظر نوکنده (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «خُرده‌استراتژی وحدت در اندیشه مقام معظم رهبری» که به روش توصیفی تحلیلی انجام شده، به بررسی و تبیین راهکارهای وحدت‌بخشی در راستای انسجام ملل پرداخته است.

مجتبی عطارزاده (۱۴۰۲) در پژوهش «بنیاد ایده امت واحده اسلامی بر دوستی، در رهیافت سیاسی امام خمینی» که به روش کتابخانه‌ای انجام شده، به مؤلفه‌های قدرت نرم در راستای تحقق ایده امت واحده اسلامی اشاره کرده است.

احد سوری، سوسن علائی و جعفر رحمانی (۱۴۰۳) در رساله دکتری خود، با روش تحقیق داده‌بنیاد از طریق جمع نخبگانی، به شناسایی و تبیین مؤلفه‌های اثربخش در ایجاد انسجام و اتحاد در بین قوم لر پرداخته‌اند.

محمود اکبری (۱۴۰۱) در تحقیق «مؤلفه‌های تقریب‌گرایی درونی امت اسلامی» در صدد آن است تا به بیان مؤلفه‌های تقریب امت اسلامی بر پایه تفسیر آیه ۹۴ سوره نساء بپردازد. یافته‌های مقاله بیانگر آن است که توجه به مقتضیات ایمان، از جمله موضوع ولای مثبت مؤمنان و ولای منفی آنان نسبت به دشمنان، مدنیت یا همان فهم حدود روابط درونی و کاربست آن بر پایه آموزه‌های دینی و پرهیز از چالشهای تقریب‌گرایی، در صورتی که با دید راهبردی مورد توجه قرار گیرد، بسیاری از اختلافها و تبعیدها را به تقریب درونی امت اسلامی سوق خواهد داد.

ب) روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع کیفی است. در این روش برای تحلیل داده‌ها، از تحلیل مضمون استفاده شده است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به تحلیل داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲). به طور کلی، تحلیل مضمون روشی است برای دیدن متن، برداشت و درک مناسب از اطلاعات (بویاتزیس، ۱۹۹۸: ۴). تحلیل مضمون، روشی است که هم برای بیان واقعیت و هم برای تبیین آن به کار می‌رود. این پژوهش به روش کتابخانه‌ای و مراجعه به منابع و پایگاههای استنادی است. بدین منظور، برای احصای سخنان و رهنمودهای حضرت امام خامنه‌ای، به اسناد مکتوب در سایت ایشان و کتب منتشره در خصوص زندگی علمی اجتماعی و اعتقادی ایشان مراجعه می‌شود. سنجش روایی این تحقیق، با مطالعه مبانی نظری و رهنمودهای خبرگان لحاظ شد و قبل از کدگذاری، جرح و تعدیل نهایی به عمل آمد.

ج) یافته‌ها

۱. اسلام و رابطه امت و ملت

اسلام، مکتبی جهان‌شمول است و بدین سبب برای مرزبندی‌های جغرافیایی، اصالت قابل نیست. امام خمینی می‌فرماید: «بارها گفته‌ام که در اسلام، نژاد و زبان و ملیت و سرزمین اهمیتی ندارد و همه مسلمانان - چه سنی و چه شیعه - یک نیروی واحد و قدرتمند و در مزایا و حقوق اسلامی با هم برابرند. در اسلام، سنی و شیعه یا کُرد و فارس وجود ندارد. همه با هم برادر هستند» (امام خمینی، بی‌تا: ۱۳۳). تمام مرزبندی‌ها در قرآن و روایات، مرزهای عقیدتی است. رویکرد نظام سیاسی - اجتماعی قرآن با نظامات و مکاتب رایج دیگر تفاوت دارد. نگاه اسلام به انسان، نگاه فردی، قبیله‌ای و ملتی نیست؛ نگاه اسلام، نگاه جامع و نگاه امتی است. اسلام از آن جهت که دین جهان‌شمول است و جامعه بشری را مخاطب قرار می‌دهد، بدون توجه به مرزهای سرزمینی و تفاوت‌های نژادی، زبانی، ملی و فرهنگی، از میان همه انسانها سربازگیری می‌کند و نام «امت واحده» (مؤمنون: ۵۲) را بر پیروان خویش می‌نهد. این امر را می‌توان در آیات قرآنی ذیل مشاهده کرد.

جهان‌شمولی اسلام: «یا ایها الناس قد جاءکم برهان من ربکم» (نساء: ۱۷۴)؛ «یا ایها الناس اعبدوا ربکم الذی خلقکم و الذین من قبلکم» (بقره: ۲۱).

هدایت عمومی: «هذا بیان للناس» (آل عمران: ۱۳۸)؛ «هذا بلاغ للناس» (ابراهیم: ۵۲)؛ «هذا بصائر للناس» (جاثیه: ۲۰)؛ «كتاب انزلناه الیک لتخرج الناس من الظلمات الی النور» (ابراهیم: ۱).

رسالت جهانی: «یا ایها الناس انی رسول الله الیکم جمیعاً» (اعراف: ۱۵۷)؛ «و ما ارسلناک الا کافه للناس بشیراً و نذیراً» (سبا: ۲۸)؛ «و ما ارسلناک الا رحمة للعالمین» (انبیا: ۱۰۷).

پیام جهانی: «ان هو الا ذکر للعالمین» (انعام: ۹۰)؛ «و ما هو الا ذکر للعالمین» (قلم: ۵۲).

در تمامی آیات ذکرشده، «ناس» یعنی مردم و «عالمین» و جهانیان مورد خطاب قرار می‌گیرند و بر همین اساس، اسلام در پایه‌گذاری نظام سیاسی خویش بر عناوین «امت و امام» تکیه می‌کند.

۲. راهکارهای ایجاد و تقویت رویکرد امت و انسجام ملت از منظر رهبری

با مروری بر اندیشه و بیانات مقام معظم رهبری و تحلیل آنها، مهم‌ترین عوامل اثربخش در ایجاد و تقویت این هدف، به شرح ذیل است.

یک) مدیریت اثربخش و جهادی

از منظر رهبری؛ امت‌سازی و یکپارچگی ملی، به مدیریت و مدیر کارآمد نیازمند است.^۱ مقام معظم رهبری، علاج کارها و رمز موفقیت و شکوفایی کشور را در برنامه‌ریزی عالمانه و مدبرانه و تعامل و هم‌افزایی با مجموعه‌های فرهنگی در امت‌سازی و انسجام ملی و همچنین شکست، نابسامانی و زوال جوامع را منوط به کیفیت مدیریت و مدیران کارآمد و مهذب^۲ می‌دانند.^۳ ایشان مدیریت را مهم‌ترین و حساس‌ترین مسئله در جامعه می‌دانند که اگر درست و متناسب باشد، همه کارها سامان می‌گیرد^۴ و اگر ناسالم باشد، مشکلات جامعه افزایش

۱. واجب است بر مردم، به حکم اسلام و به حکم خدا که: «ان لا يعملوا عملاً و لا یحدثوا حدثاً و لا یقدموا پدا و لا رجلاً و لا یبدئوا بشیء قبل ان یختاروا لانفسهم اماماً»؛ هیچ کاری نباید بکنند، هیچ اقدامی را شروع نباید بکنند، به هیچ عمل بزرگ و کوچکی دست نباید بزنند، در هیچ کاری سرمایه‌گذاری نباید بکنند، تا اینکه یک امامی را معین بکنند و اختیار بکنند (۱۳۶۶/۰۴/۱۲)

۲. جوامع بشری هرگاه از زمامداران باتدبیر و باتقوا و پرهیزکار و شجاع برخوردار بوده‌اند، توانسته‌اند قدمهایی جلو برونند. آن وقتی که جوامع دچار مدیرانی شدند که برای آنها پرهیزگاری و پاکدامنی معنا نداشت، ترجیح منافع مردم بر منافع خودشان مطرح نبود، ترس از خدا و محاسبه الهی برایشان مطرح نبود- انسانهای ضعیف، انسانهای دلبسته به منافع و شهوات شخصی- مشکلات برایشان به وجود آمد؛ چه مشکلات مادی و چه مشکلات اخلاقی و معنوی. اینکه می‌بینید ملل اسلامی و کشورهای اسلامی در برهه‌ای از تاریخ مقهور قدرتهای ظالم و متجاوز شدند، علت همین بود. .. ضعف مسلمانان و جوامع اسلامی، اغلب ناشی شده است از ضعف مدیران جوامع و زمامداران آنها؛ البته هر دو روی هم اثر می‌گذارند. مدیریتهای ناتوان و ناهل، نظام اخلاقی و سیاسی را در جامعه سست می‌کند و انسانها را به ضعف می‌کشاند. (۱۳۸۳/۱۱/۱۰)

۳. انتصاب سردار سرلشکر محمدعلی جعفری به مسئولیت قرارگاه فرهنگی و اجتماعی حضرت بقیه‌الله الاعظم (۱۳۹۸/۰۲/۰۱)

۴. «حساس‌ترین مسئله هر ملتی، همین مسئله حکومت و ولایت و مدیریت و حاکمیت والای بر آن جامعه است، این تعیین‌کننده‌ترین مسئله برای آن ملت است. ملتها هر کدام به نحوی این قضیه را حل کرده‌اند؛ ولی غالباً نارسا و ناتمام و حتی زیانبخش. پس، اگر ملتی توانسته باشد این مسئله اساسی را به نحوی حل کند که در آن، همه چیز آن ملت کرامت او، معنویت او، توجه او به خدا، حفظ سعادت دنیایی او و بقیه چیزهایی که برای یک ملت مهم است رعایت شده باشد، واقعاً آن روز و آن لحظه، برای آن ملت عید است». (۱۳۶۹/۰۴/۲۰)

شخصه‌های مدیریتی نظام جمهوری اسلامی ♦ ۱۳

می‌یابد.^۱ مدیریت غلط و سوء تدبیر، منجر به افزایش ضایعات و کاهش بهره‌وری می‌شود^۲ و مدیریت مؤثر، منجر به رشد و تعالی جامعه می‌شود.^۳

ایشان جایگاه مدیران صالح، متواضع و در برابر کافران سرسخت و نیرومند بودن، نداشتن هراس در ملامت شدن و دارای تقوای سیاسی (۱۴۰۲/۱۰/۲۶) را در تحقق اهداف جامعه و شکل‌گیری امت اسلامی، از مهم‌ترین عوامل می‌دانند که تا حل نشود، کارهای دیگر قوام و دوام نمی‌گیرد.^۴

نگاه ایشان به مدیریت، نگاه مدیریت جهادی است؛ مدیریتی پرکار و پرشور، بر خلاف مدیریت دیوانسالاری که آن را فرسوده و ناتوان می‌دانند.^۵ مدیریت جهادی علاوه بر ویژگی‌های بیان شده، مدیریتی است علمی، پر قدرت و با برنامه،^۶ مدیریتی که افراد آن انقلابی، متدین و کارآمدند.^۷ این نوع مدیریت، با عقل، توکل و شجاعت همراه است.^۸

۱. «امروز گرفتاری‌های عمده ملت‌ها در دنیا، گرفتاری ناشی از مدیران و دست‌های گرداننده جامعه است. آنها فاسدند که فساد در ملت‌ها، ریشه همه ارزش‌ها و اصالت‌ها را می‌کند و از بین می‌برد. آنها فاسدند که ملت‌ها، ذلیل و برده و نوکر صفت بار می‌آیند. آنها فاسدند که قدرتهای شیطانی، بر ملت‌هایشان تسلط پیدا می‌کنند. آنها فاسد و بی‌بندوبارند که در متن جوامعشان، ایمان به کلی رخت برمی‌بندد» (۱۳۶۹/۰۴/۲۰)

۲. «بی‌تدبیری‌ها، بی‌سیاستی‌ها موجب می‌شود هزینه تولید برود بالا، بهره‌وری سرمایه و کار کم بشود» (۱۳۹۳/۰۱/۰۱)

۳. «در هر بخشی وقتی یک مدیر خوب وجود دارد، انسان می‌بیند چقدر کار در آن جابه وجود می‌آید و چقدر گشایش برای مردم پیدا می‌شود. در هر بخشی که یک مدیر دلسوز، کارآمد، مؤمن و انقلابی سرکار است، انسان آثار و برکات آن را مشاهده می‌کند» (۱۳۸۳/۱۱/۱۰)

۴. «اگر دستگاه مدیریت جامعه، صالح و سالم باشد، خطاهای متن جامعه، قابل اغماض است و در مسیر جامعه، مشکلی به وجود نخواهد آورد. اما اگر مدیریت و رأس جامعه، از صلاح و سلامت و عدل و تقوا و ورع و استقامت دور باشد، و لو در میان مردم صلاح هم وجود داشته باشد، آن صلاح بدنه مردم، نمی‌تواند این جامعه را به سرمنزل مطلوب هدایت کند؛ یعنی تأثیر رأس قله و هرم و مجموعه مدیریت و دستگاه اداره‌کننده در یک جامعه، اینقدر فوق‌العاده است» (۱۳۶۹/۰۴/۲۰)

۵. «باید مدیریت جهادی را بر دیوانسالاری‌های فرسوده ترجیح بدهیم» (۱۳۹۶/۱۱/۲۹)

۶. «مدیریت جهادی هم علمی باشد، هم پر قدرت باشد، هم با برنامه» (۱۳۹۲/۱۲/۲۰)

۷. «ما هر جا یک مدیریت انقلابی فعال پرتحرک داشتیم، کار پیش رفته است؛ من به طور قاطع عرض می‌کنم که اگر مدیریت در بخش‌های مختلف کشور، متدین باشد، انقلابی باشد و کارآمد باشد، همه مشکلات کشور حل خواهد شد» (۱۳۹۶/۰۱/۰۱)

۸. «بایستی با عقل، تدبیر و همراه با توکل به خدا و شجاعت، نه با جبن، راه را طی کرد» (۱۳۸۲/۰۳/۰۷)

در نظام فکری ایشان، مدیریت باید مظهر قدرت، عدالت، رحمت و حکمت الهی باشد.^۱ ایشان اعتقاد دارند که مدیریت مؤثر و کارآمد، قادر به رفع بن‌بستها از طریق بهره‌گیری از ابتکار، نوآوری و به فعلیت رساندن ظرفیتهای درونی و محیطی است.^۲

دو) پابندی به آرمان و اصول اسلامی

زیربنای مدیریت در نظام اسلامی، اصول حاکم بر آن است. اصول مدیریت در الگو و نظام اسلامی، با مدیریت غیر اسلامی تفاوتی دارد که این تفاوتها در اصول و آرمانهای حاکم بر حکمرانی و مدیریت تجلی می‌یابد. یکی از مهم‌ترین اصول در مدیریت اسلامی از منظر رهبری، داشتن ایمان الهی است.^۳ ایمان همراه با آگاهی^۴ نیز از منظر ایشان، مهم‌ترین عامل موفقیت در تحقق هدف بیان‌شده و پابندی به این نیروی عظیم است.^۵ از دیگر اصول در مدیریت از منظر رهبری، می‌توان به مبارزه با فساد، ظلم و زورگویی، عدالت، مردم‌سالاری، استقلال، دفاع از حقوق ملت، دفاع از حقوق مسلمانان، دفاع از مظلوم در عالم (۱۳۸۱/۰۳/۱۴)، خدمت به مردم، حیات طیبه، عزت ملی (۱۳۹۴/۰۶/۲۵) و معنویت و اخلاق در مدیریت^۶ اشاره کرد.

۱. «آن شخص یا آن دستگاهی که اداره امور مردم را به عهده می‌گیرد، باید مظهر قدرت و عدالت و رحمت و حکمت الهی باشد». (۱۳۶۹/۰۴/۲۰)

۲. «ما با مدیریت دلسوز و کارآمد، با احساس تعهد و به کار گرفتن ابتکارها و استعدادهای انسانی، می‌توانیم همه بن‌بستها را باز کنیم. ما در این زمینه چیزی کم نداریم. من مکرر عرض کرده‌ام که هر جا مدیریتهای متعهد، مؤمن و دلسوز بر سرکار بودند و با عقل و درایت و ایمان و تعهد نسبت به مردم و نظام اسلامی کار کردند، ما توفیق پیدا کردیم. شما به عرصه کشور نگاه کنید؛ ما در زمینه بخشی از پیچیده‌ترین صنایع - که یک روز صنعتگران این کشور حتی فکرش را نمی‌کردند - به خاطر مدیریتهای کارآمد، به حد مطلوب رسیدیم». (۱۳۸۰/۰۴/۱۰)

۳. «در معادلات به شدت پیچیده و در هم‌تنیده روابط انسانها و جامعه‌ها و پدیده‌ها و اقدامها، بارزترین و کارآمدترین نقش، از آن ایمان، عزم، جهاد است. در هر نقطه از جهان و برای هر هدف و آرمان، این سه رانشگر در کنار یکدیگر گرد آمده‌اند. آن هدف، به دست آمده و راه تا سر منزل مقصود طی شده است». (۱۳۸۵/۰۶/۲۳)

۴. «وقتی ایمان با آگاهی همراه شد، معجزه می‌کند». (۱۳۸۱/۰۲/۱۱)

۵. «با خدا باشید؛ دل به خدا بسپارید؛ توکل‌تان را به خدای متعال از دست ندهید؛ به نیروی عظیمی که خدای متعال در دل شما، در ذهن شما، در اراده شما، در وجود شما و در جسم شما به ودیعه قرار داده است، باور و ایمان بیاورید و بدانید با این نیرو می‌توانید کوههای عظیم را جابه‌جا کنید». (۱۳۸۴/۰۶/۰۲)

۶. «این انقلاب بر پایه اصول مستحکمی بنا شد؛ هم اجرای عدالت را مورد نظر قرار داد، هم آزادی و استقلال را - که برای ملتها از مهم‌ترین ارزشهاست - مورد توجه قرار داد، هم معنویت و اخلاق را. این انقلاب، ترکیبی از عدالتخواهی و آزادیخواهی و مردم‌سالاری و معنویت و اخلاق است؛... این معنویت و اخلاقی را هم که جمهوری اسلامی و انقلاب اسلامی جزو اصول خود قرار داده است، نباید با دینداری‌های متحجر، بی‌منطق و ایستا در بسیاری از جوامع اشتباه کرد.

مفاهیم بیان شده با مفاهیم غربی تفاوت دارد و منظور از عدالت و مردم‌سالاری، عدالت اسلامی و مردم‌سالاری اسلامی است. از منظر رهبری، اصول با تغییرات روزمره ثابت‌اند و باید همیشه حفظ و تحکیم شوند. این اصول، معیار تعیین اهداف است و انحراف از آنها جایز نیست.^۱

سه) مدیریت تعامل مؤثر با مردم

«قدرت نرم حضور در بین مردم، حرف زدن با مردم، کمک به مردم؛ اینها هر دو [هست] (۱۴۰۲/۰۵/۲۶). انسان در زندگی و انجام فعالیتهای فردی و جمعی به ارتباطات انسانی نیازمند است.^۲ در نظام اسلامی، ارتباط مستمر مدیران و مردم، امری حیاتی است.^۳ ارتباط سازمانها و مدیران با مردم^۴، سازندگی بدون مشارکت مردم تحقق‌ناپذیر است.^۵ ارتباط با مردم، شنیدن مطالبات آنان و برآورده کردن آنها، منجر به تقویت جایگاه مدیریت خواهد شد.^۶ تقویت گفتگو و مذاکره بین گروه‌های مختلف سیاسی و اجتماعی می‌تواند به کاهش

آن دینداری‌ها، به ظاهر و در زبان دیندار، اما با ایستایی و تحجر و عدم فهم مسیر سعادت برای جامعه و انسان همراه است. این پسوند اسلامی بعد از عدالت و آزادی و معنویت، بسیار پرمعناست و باید به آن توجه شود.» (۱۳۸۱/۰۳/۱۴)

۱. «زمان تغییر پیدا می‌کند؛ جریان گوناگون فرهنگها و ارزشها و مانند اینها هم می‌آید [و] می‌رود- طبیعت زمانه این است- تحولاتی در ذهنها، در فکرها به وجود می‌آید؛ لکن یک اصول ثابتی وجود دارد که این اصول را بایستی همواره در نظر داشت.» (۱۳۹۴/۰۶/۰۴)

۲. «انسانها برای ارتباط خلق شده‌اند، دلها باید باهم مرتبط باشند، به هم محبت بورزند، به یکدیگر کمک کنند. انسانها باید مثل یک تن واحد در دنیا [باشند]؛ اصلاً بشر این جوری ساخته شده، این جوری تدبیر شده.» (۱۳۹۶/۰۶/۰۶)

۳. «آن دستگاهی که حکومتش به شکل ولایت است، ارتباط بین ولی و مردم، غیر قابل انفکاک می‌باشد. ولایت، یعنی سرپرستی، پیوند، ارتباط، اتصال، به هم پیچیده شدن دو چیز، به هم جوشیدگی و به هم پیوستگی کسانی که با یکدیگر ولایت دارند. معنا و شکل و مفهوم ولایت در جامعه و نظام اسلامی، این است. از این جهت، در جامعه اسلامی، کلمه ولایت به حکومت اطلاق می‌شود و رابطه بین ولی و مردم، یک رابطه ولایتی است و ارتباط و اتصال آنها، غیر قابل انفکاک می‌باشد و تمام اجزای این جامعه، با یکدیگر متصل‌اند و از هم جدا نیستند. قضیه، مثل دستگاههای سلطنت، دستگاههای قدرت و کودتاجی‌هایی که بر یک جامعه مسلط می‌شوند، نیست. در جامعه اسلامی، دستگاه مدیریت و حاکمیت جامعه، همه و همه، متکی به مردم، جزو مردم، همراه با مردم، متصل به مردم به تمام معنای اتصال هستند و جدا نیستند. آنجایی که دستگاههای حکومت، به راهی می‌روند و مصالح مردم، به راه دیگری، به خاطر همین احساس جدایی است.» (۱۳۶۹/۰۴/۲۰)

۴. «اگر وزرا به مناطق محروم سرکشی می‌کردند، اگر در کارتابلها غرق نمی‌شدند و به میان مردم می‌آمدند، اینها نقاط قوت بوده است.» (۱۳۸۰/۰۶/۱۱)

۵. آنچه برای بنای زندگی و سازندگی آینده مورد انتظار است، بدون مشارکت مردم تحقق‌پذیر نیست. بنابر این، علاوه بر مدیریتی که مسئولین باید انجام بدهند، حضور مردم در هر دو عرصه لازم و ضروری است.» (۱۳۹۲/۱۲/۲۹)

۶. «مردم مطالبات دارند، حرف می‌زنند، صدایشان بلند می‌شود، گاهی سر آدم داد می‌کشند؛ فرض بفرمایید در اداره‌ای

تنشها و اختلافات کمک کند. برگزاری نشستها و کنفرانسهای مشترک می تواند فضایی برای تبادل نظر و یافتن راه حلهای مشترک فراهم کند.

چهار) مدیریت تعامل مؤثر با محیط درونی و بیرونی

تعامل با محیط، شرط موفقیت کار نظام مند است.^۱ جوامع در خلأ فعالیت نمی کنند؛ آنها مانند جزیره نیستند، نهادها و گروههای اجتماعی و کشورها به عنوان یک خرده نظام، با نظامهای اقتصادی، اجتماعی، فناوری و سیاسی و با یکدیگر در تعامل مستمر می باشند.^۲ جامعه یک سیستم باز و پویاست که عدم توجه به محیط، منجر به سقوط و نابودی آن خواهد شد.^۳ مقام رهبری، دیپلماسی را عاملی برای جلوگیری از اختلاف و ایجاد تفاهم می داند و بیان می کنند که جهان اسلام به تقویت دیپلماسی وحدت اسلامی در مقابل منازعه های غیر ضروری نیاز دارد. در اجرای این نوع دیپلماسی باید ارتباط خواص جهان اسلام با یکدیگر و برای رفع مشکلاتی که در برابر تشکیل امت اسلامی قرار دارد، افزایش یابد. افسران دیپلماسی وحدت اسلامی، نخبگان، روشنفکران، علمای دینی، اصحاب رسانه و دیگر عناصر تأثیر گذار بر افکار مسلمانان اند. (۱۳۹۱/۰۴/۲۴)

جمعی مراجعه می کنند و حرفی می زنند؛ اولین فکری که به ذهنت می رسد، این نباشد که اینها را تحریک کرده اند تا ببیند علیه من - که هیچ تقصیری ندارم - جنجال کنند؛ نه، اولین فکر این باشد که اینها مطالبه بحقی دارند؛ من مسئولم ببینم اینها چه می گویند». (۱۳۸۴/۰۷/۱۷)

۱. «و همین خلأ موجب شده نقشه جامع علمی هم آنچنان که باید و شاید عملیاتی نشود - و آن عبارت است از همین خلأ نظام ملی نوآوری، که عبارت است از یک شبکه ای از فعالیتهای تعاملی زنجیره ای، در سطحهای کلان و میانی و خرد، بین دستگاههای علمی کشور؛ چه در درون محیط علمی، چه بیرون محیط علمی. یک تعامل اینچینی باید به وجود بیاید، که این به عنوان نظام ملی نوآوری شناخته شود؛ کارش هم عبارت است از این که جریان دانش و نوآوری را مدیریت کند، رصد کند، ارزیابی کند، هدایت کند. این امروز یک چیز لازمی است و به نظر من مسئولان و مدیران باید به این مسئله فکر کنند». (۱۳۹۱/۰۵/۲۲)

۲. «اگر شما اعلم علما هم باشید، ولی زمانتان را شناسید، محال است بتوانید برای جامعه اسلامی امروز مفید واقع شوید. اگر ندانیم که استکبار چه کار می خواهد بکند و دشمنان ما چه کسانی هستند و از کجا نفوذ می کنند، و اگر متوجه نباشیم که در جامعه ما چه می گذرد و چه مشکلاتی وجود دارد و علاجش چیست، و اگر اطلاع نداشته باشیم که در جبهه بندی های امروز جهان چه جایگاهی داریم، نمی توانیم نقش واقعی خود را ایفا کنیم». (۱۳۶۸/۰۴/۲۰)

۳. «اگر به زمان خود عالم نباشد، دچار مشکلات خواهد شد. «العالم بزمانه لا تهجم علیه اللوابس»؛ کسی که زمانه را می شناسد، یعنی وقتی اوضاع و احوال محیط خود و محیط پیرامونی اش و محیط جهان را می داند و می فهمد، جریانهای گوناگون جهانی کی هایند، کجایند، اهدافشان چیست، چه جور با هم مواجه می شوند، دچار اشتباه نمی شود». (۱۳۹۰/۰۶/۰۲)

پنج) تقویت هویت ملی

تقویت هویت ملی و ترویج ارزشهای مشترک فرهنگی و تاریخی می‌تواند به ایجاد یک حس مشترک از تعلق به کشور کمک کند. این امر می‌تواند به کاهش تنشهای قومی و مذهبی و افزایش انسجام اجتماعی منجر شود.

شش) تأکید بر قدرت نرم

امّت‌سازی و تشکیل «امّت اسلامی» در جهان، باید با تمرکز بر قدرت نرم صورت گیرد تا قدرت سخت.

قدرت سخت^۱ به استفاده از ابزار نظامی و اقتصادی برای اثرگذاری بر رفتار یا منافع دیگر نهادهای سیاسی گفته می‌شود. این شکل از قدرت سیاسی، اغلب تهاجمی (اجبارآمیز) و زمانی مؤثر است که توسط یک بازیگر سیاسی در مقابل بازیگر دیگری که از نظر قدرت نظامی یا اقتصادی ضعیف‌تر باشد، به کار رود. (کوپلاند، ۲۰۱۰)^۲

قدرت نرم^۳ شامل شکل دادن به ترجیحات دیگران از طریق جذابیت و جذب است. قدرت نرم شامل فرهنگ، ارزشهای سیاسی و سیاستهای خارجی است که بیشتر ناظر بر ابعاد فرهنگی، روانی و اطلاعاتی است. در این نوع قدرت، به جای تصرف و تسلط سرزمینها یا دولتها، تصرف «ذهن»ها و «قلب»ها مد نظر قرار می‌گیرد و از این طریق؛ یعنی با تسلط بر ذهن و قلب افراد یک جامعه، می‌توان آنان را به «اقناع» رساند. به سادگی روشن است که ابزارهای رسیدن به چنین هدفی، در اولویت اول رسانه‌های فرهنگی و اطلاعاتی است. همچنین می‌توان تهدید نرم را به مفهوم تحولاتی دانست که موجب دگرگونی در هویت فرهنگی و الگوی رفتاری مورد قبول یک نظام سیاسی می‌شود. رهبری با تأکید بر قدرت نرم می‌فرمایند:

«در جنگ سخت، جسمها به خاک و خون کشیده می‌شوند، [ولی] روحها پرواز می‌کنند و می‌روند به بهشت؛ [اما] در جنگ نرم، اگر خدای نکرده دشمن غلبه بکند، جسمها پرواز می‌شوند و سالم می‌مانند، [ولی] روحها می‌روند به قعر جهنم؛ فرقی این است؛ لذا این خیلی خطرناک‌تر است». (۱۳۹۵/۰۹/۰۳)

«قدرت نرم از قدرت سخت نافذتر و مؤثرتر است»... «جمهوری اسلامی بیش از آنچه به قدرت سخت متکی باشد، به قدرت نرم متکی بوده. البته شماها می‌دانید که من به تسلیحات

1. Hard Power
2. Copeland
3. Soft Power

پیشرفته و منطبق با نیاز و مطابق با توانایی‌های دشمنان اعتقاد دارم و دنبال می‌کنم، اما عقیده‌ام این است که در کنار آن قدرت سخت و قدرت تسلیحاتی، تسلیحات فکری، تسلیحات زبانی و تسلیحات منطق قوی بایستی در بین ما گسترده بشود». (۱۴۰۲/۱۰/۱۳)

«امروز نیاز مهم کشور ما این است که جوانهای ما مجهز بشوند به انواع تسلیحات نرم، سلاحهای جنگ نرم؛ یعنی قدرت روحی و قدرت فکری. بنده مکرر در مورد قوی شدن کشور مطالبی را عرض کرده‌ام؛ یکی از اجزا و بخشهای مهم و تعیین‌کننده تقویت کشور، همین است که ما جوانهایمان را مجهز کنیم، مسلح کنیم به سلاح فکر و سلاح تفکر صحیح که در معارف اهل‌بیت (علیهم‌السلام) موج می‌زند، در معارف فاطمی موج می‌زند». (۱۳۹۸/۱۱/۲۶)

«قدرت نرم، تأثیرگذاری بر دلها و ذهنها، روحیه‌ها، این مهم است». (۱۴۰۱/۰۵/۰۵)
«قدرت نرم عرصه علم، عرصه خدمت‌رسانی، عرصه سازندگی، عرصه تبلیغات دینی، عرصه فرهنگی است». (۱۳۹۸/۰۹/۰۶)

«شما افسران جوان جنگ نرم هستید و عرصه جنگ نرم، بصیرتی عمارگونه و استقامتی مالک‌اشتروار می‌طلبد؛ با تمام وجود، خود را برای این عرصه آماده کنید». (۱۳۹۲/۱۱/۲۳)
«اساتید، نقش بسیار برجسته‌ای است؛ و این همان فرماندهی جنگ نرم است که من مکرر مطرح کردم و گفتم اساتید، فرماندهان جنگ نرم‌اند». (۱۳۹۱/۰۵/۲۲)

از مؤلفه‌های قدرت نرم در بیانات رهبری می‌توان به: بهره‌گیری از هنر (سینما، شعر، وعظ، تبلیغ و ...)، تولید محتوای معارف دینی و تاریخ اهل بیت (۱۴۰۲/۱۰/۱۳)، گسترش فضای مجازی (۱۳۹۴/۰۶/۱۶)، ارتباط با مراکز علمی (۱۳۸۶/۰۲/۲۵)، ارتباط سازمانها و مدیران با مردم (۱۳۸۰/۰۶/۰۱)، بهره‌گیری از شیوه‌های نو و روزآمد، نماز جمعه (۱۴۰۱/۰۵/۰۵)، بهره‌گیری از ظرفیتهای گسترده و توانمندی‌های ژرف در جامعه، به ویژه علمای دینی و نخبگان فرهنگی و جوانان جهادی و انقلابی، حمایت و تشویق حرکت‌های درست فرهنگی (۱۴۰۰/۰۶/۰۶)، حضور همه‌جانبه اهل فکر، اهل قلم، اهل بیان، اهل فعالیت‌های گوناگون اجتماعی، اهل فعالیت در فضای مجازی (۱۴۰۰/۱۰/۱۹)، نخبگان (۱۳۸۸/۰۶/۰۴)، افزایش معرفت قرآنی و مطالعات اسلامی، آشنایی با آثار شهید مطهری، آثار فضلا، ارتباط با تشکلهای دانشجویی جهان اسلام (۱۳۹۱/۰۵/۱۶)، دفاع قاطع از اقلیتهای تحت ستم مسلمان، همچون فلسطین، مظلومان میانمار و غیره، آگاه‌سازی ملت‌ها از شیوه‌های دشمنی و خیانت استکبار و صهیونیسم، برحذر داشتن همگان از ستیزه‌گری‌های قومی و مذهبی، تجهیز همگان

برای مقابله با دشمن در میدانهای گوناگون جنگ نرم و سخت (۱۳۹۶/۰۶/۰۹)، عمل کردنِ کُنشی و ابتکاری تا عکس‌العملی (۱۳۹۸/۰۹/۰۶) اشاره کرد.

۳. عوامل تضعیف‌کننده قدرت نرم در انسجام ملی و نگاه امتی از منظر رهبری

از منظر رهبری؛ مهم‌ترین عوامل تضعیف‌کننده قدرت نرم جمهوری اسلامی در انسجام ملی و شکل‌گیری امت اسلامی عبارتند از:

تحركات تبلیغاتی و رسانه‌ای دشمن (۱۴۰۰/۰۵/۱۲)؛ ایجاد اختلاف بین شیعه و سنی، اختلافات مذهبی، اختلاف بین فارس و عرب و ترک و کرد، اختلافات قومی، اختلافات منطقه‌ای، اختلافات سازمانی، اختلافات حزبی (۱۳۸۹/۱۱/۱۹)؛ دروغ و شایعه‌پراکنی و انحراف (۱۳۸۹/۰۱/۱۶)؛ مایوس کردن نخبگان، افق را تاریک نشان دادن (۱۴۰۱/۰۷/۱۷)؛ شبهه‌پراکنی (۱۴۰۱/۰۵/۰۵)؛ فلج کردن نسل جوان (۱۳۹۸/۰۳/۰۱)؛ دور کردن مردم از عرصه جهاد و مقاومت (۱۳۹۵/۰۷/۰۵)؛ تضعیف و از بین بردن دین، تضعیف سنتهای دینی، تضعیف شعائر دینی و مناسک دینی (۱۴۰۱/۰۳/۲۲)؛ مساوی دانستن آرمان‌گرایی با عدم عقلانیت (۱۳۹۵/۰۶/۲۸)؛ ایجاد جنگ روانی همه‌گیر و همه‌جایی (۱۴۰۱/۰۳/۱۴)؛ اغوای توده‌های مردم و اغوای خواص (۱۴۰۰/۱۲/۱۹)؛ حساسیت‌زدایی مردمی (۱۴۰۰/۱۰/۱۹)؛ قطع زنجیره تواسی به حق و به صبر، حقایق را وارونه نشان دادن (۱۳۹۹/۱۲/۲۱)؛ بهره‌گیری از مبلغان دهان به مزد و سخن به مزد، تصرف فضای فکری و روحی کشور (۱۳۹۵/۰۷/۰۵)؛ تغییر باورهای مردم (۱۳۹۵/۰۳/۰۶)؛ دگرگون جلوه دادن واقعیات (۱۳۸۹/۰۸/۰۲)؛ ایجاد تردید در دلها و ذهنهای مردم (۱۳۸۸/۰۹/۰۴)؛ انهدام سنگرهای معنوی (۱۳۸۸/۰۷/۰۲) و تصرف فضای فکری و روحی کشور (۱۳۹۵/۰۷/۰۵).

د) نتیجه

با توجه به تحقیق، الگوی پدید آمده از بیانات مقام معظم رهبری در خصوص موضوع حفظ انسجام ملی و تحقق «امت اسلامی»، به دو بخش عوامل ایجادکننده و تضعیف‌کننده تقسیم می‌شود. از منظر رهبر نظام اسلامی، حفظ انسجام ملی و تحقق «امت اسلامی» از طریق تمرکز بر قدرت نرم با رویکرد فرهنگ مبتنی بر اسلام و با حضور همه آحاد مردم حاصل می‌شود و در این مسیر، ضمن برشمردن شاخصه‌های مدنظر برای تحقق این امر، توجه به شاخصه‌ها و عوامل تخریب‌زا و مدیریت آنها را نیز مورد توجه قرار داده‌اند.

منابع

- قرآن مجید.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- امام خمینی، سید روح‌الله (بی‌تا). کلمات قصار؛ پندها و اندرزهایی از کلام امام خمینی. [بی‌جا]: [بی‌نا].
- طباطبایی، سید محمدحسین (۱۳۹۴ ق). المیزان فی تفسیر القرآن. بیروت: مؤسسه الاعلمی.
- عابدی جعفری، حسن و همکاران (۱۳۹۰). «تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی». اندیشه مدیریت راهبردی، سال پنجم، ش ۲.
- قاضی، ابوالفضل (۱۳۷۳). حقوق اساسی و نهادهای سیاسی. تهران: دانشگاه تهران.
- پژوهشنامه انقلاب اسلامی، تابستان ۱۴۰۲ - شماره ۴۷
- فصلنامه مطالعات میان فرهنگی، پیاپی ۵۸ (بهار ۱۴۰۳)، (از صفحه ۱۴۹ تا ۱۶۵)
- مجله اندیشه تقریب، زمستان ۱۴۰۲ - شماره ۴۷ (۲۰ صفحه - از ۷۵ تا ۹۴)
- مجله پژوهشهای اعتقادی کلامی پاییز ۱۴۰۱ - شماره ۴۷
- مجله مطالعات راهبردی علوم انسانی و اسلامی تابستان ۱۴۰۳، شماره ۶۴ (از صفحه ۲۱۱ تا ۲۲۳)
- مطالعات تفسیری تابستان ۱۴۰۱ - شماره ۵۰، (از صفحه ۱۴۷ تا ۱۶۴)
- <https://farsi.khamenei.ir>
- <http://www.imam-khomeini.ir/fa>
- Boyatzis (1998). Transforming qualitative information: thematic analysis and code development.
- Copeland, Daryl (2010). "Hard Power Vs. Soft Power". The Mark. Archived from the original on 1 May.
- The Holy Quran.
- Abedi Jafari, Hassan et al. (2011). "Theme Analysis and Theme Network: A Simple and Efficient Method for Explaining Patterns in Qualitative Data". Strategic Management Thought, Year 5, No. 2.
- Constitution of the Islamic Republic of Iran.
- Imam Khomeini, Seyyed Ruhollah. Sahifeh Noor.
- Islamic Revolution Research Journal, Summer 202۳ - Issue ۴۷

- Intercultural Studies Quarterly, Serial No. ۵۸ (Spring ۲۰۲۴), (pages ۱۴۹ to ۱۶۵)
- Journal of Proximity Thought, Winter ۲۰۲۳ - Issue ۴۷ (۲۰ pages - from ۷۵ to ۹۴)
- Journal of Theological Doctrinal Research, Fall ۲۰۲۲ - Issue ۴۷
- Journal of Strategic Studies in the Humanities and Islamic Sciences, Summer ۲۰۲۴, Issue ۶۴ (from pages ۲۱۱ to ۲۲۳)
- Journal of Interpretive Studies, Summer 2022 - Issue 50, (pages 147 to 164)
- Qazi, Abolfazl (1994). Fundamental Rights and Political Institutions. Tehran: Tehran University Press.
- Tabatabai, Seyyed Mohammad Hussein (1974). Al-Mizan in the Interpretation of the Quran. Beirut: Al-Alamy Foundation.

